

**MIKKO
HAUTALA**

**SOTAA
JA
RAUHAA**

**VENÄJÄ, YHDYSVALLAT JA SUOMI UUDEN
SUURVALTAKILPAILUN AIKAKAUDELLA**

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Kuvaliitteen valokuvat ovat Mikko Hautalan kotiarkistosta, Suomen Moskovan- ja Washingtonin-suurlähetystöistä, Yhdysvaltain ulkoministeriöstä sekä Valkoisesta talosta.

Copyright © Mikko Hautala ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

ISBN 978-951-1-45262-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Sisällys

Esipuhe 7

1. Länsikaupungista itädiplomaatiksi 9

VENÄJÄ

2. Kropotkininkujan mittausaseman hoitaja 27

3. Miksi Venäjän uhkaa ei havaittu – vai havaittiinko? 52

4. Miksi Natoon ei liitytty aiemmin? 81

5. Suomen Venäjä-suhteen tulevaisuus 99

YHDYSVALLAT

6. Jaksako supervalta olla supervalta? 117

7. Kumppanista liittolaisiksi 138

8. Palaako Trump ja entä sitten? 159

9. Syttyykö suursota? 179

SUOMI

10. Riittääkö puolustusvoima? 203

11. Diplomaattinen suorituskyky 225

12. Merkintöjä Suomen suurstrategiasta 245

Kirjallisuutta 261

Hakemisto 262

Esipuhe

Olen 26-vuotisen ulkoministeriöurani aikana kirjoittanut luultavasti useammankin kirjan verran tekstiä kansainvälisen politiikan tapahtumista ja Suomen ulkopoliitikasta. Eräät tuotoksistani ovat menneet sadoille ihmisille, toiset vain aivan muutamille. Monet on leimattu luottamuksellisiksi tai salaisiksi. Joskus vuosikymmenten perästä tekstejäni lukevat kenties vain historiantutkijat ja politiikan taustoja penkovat toimittajat. Olen ajatellut heitäkin myötätunnolla ja joskus liittänyt raporteihini heille jopa tervehdyksen.

Vaikka aivan urani alussa haaveilin Mustanaamion kaltaisesta varjoissa ja piilossa pysyttäytymisestä, päätin lopulta kokeilla siipiäni myös julkisessa kirjoittamisessa. Ehdin kylläkin jo vuosia sitten kirjoittaa kolumneja *Kymen Sanomiin*. Pitkän tauon jälkeen ryhdyin kesällä 2021 *Suomen Kuvalehden* kolumnistiksi. Tämä kokemus ja saamani palaute rohkaisivat jatkamaan julkista kirjoittamista.

Kirjoittamisen perusajatuksen merkitsin urakan alussa seuraavasti: ”On aika koota muistiinpanoja ja havaintoja, punnita niitä ja katsoa eteenpäin.” Tässä hengessä olen kirjoittanut.

Olen parhaani mukaan koettanut välttää mihinkään yksittäiseen tyylilajiin kirjoittamista. Tämä kirjanen ei ole eläköityneen diplomaatin muistelmateos, sillä olen 52-vuotias, mutta paljon henkilökohtais-takin teokseen mahtuu. Vielä vähemmän kirja on akateeminen tutkimus, vaikka tutkimuskirjallisuus minulle tärkeää onkin. Teksti ei myöskään edusta Suomen ulkoministeriön virallista kantaa, vaikka saattaa paikoin sellaista ainakin sivuta.

Kyse ei ole paljastuskirjasta tai kalavelkojen maksusta. Kirjassa esitetty pohdinnat eivät viittaa – ellei näin suoraan todeta – jonkun henkilön tekemisiin tai sanomisiin. Omalta kohdaltani olen kuitenkin

avannut ajatteluani, tulkintojani ja myös kysymyksiäni niin paljon kuin olen uskaltanut.

Näkökulmani on Suomen kansallinen etu, sellaisena kuin minä sen miellän. Kansainvälisen politiikan koulukuntien joukossa tunnustaudun realismin kannattajaksi. Vaan realismiakin on monen sortista. En sido itseäni kettingillä yhteenkään sen alalajiin. Ehkä parasta on koettaa käyttää senkin osalta moniteholaseja. Joskus lipsahdan inhorealismiin ja kärsin siitä myös itse.

Vierastan mahtipontisia, moniulotteisen maailmanpolitiikan helppoiksi viisauksiksi tai iskulauseiksi puristavia tekstejä. Sellaisten kanssa tulee olla varovainen, sillä yllätykset eivät ole vain mahdollisia, vaan väistämättömiä, ja niitä tapahtuu jatkuvasti. Samalla isot asiat harvoin muuttuvat. Kuten se, että Venäjä on Suomen naapuri, säässä kuin säässä. Jatkuvuuden ja muutoksen ymmärtäminen onkin ulkopoliitikassa keskeistä. Jos jalka on vain jarrulla, auto ei liiku. Jos se on vain kaasulla, auto menee metsään. Monet ongelmat ovat traagisia ja ratkaisemattomia. Niiden kanssa on osattava elää. Ulkopoliitiikan suuret virheet maksetaan – edelleen – viime kädessä verellä.

Pohdin omia kokemuksiani ja havaintojani hyödyntäen Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjaa niin tähän saakka kuin tästä eteenpäin. Tavoitteena on myös hahmotella elementtejä Suomen strategiaksi maailmassa, jossa suurvaltakilpailu vaikuttaa ja ulottuu tavalla tai toisella lähes kaikkeen.

Sydämen pohjasta lähtevät kiitokset ansaitsevat ennen muita Heli-vaimoni sekä poikani Johannes ja Jalo. Ilman diplomaatin reppua niin ikään kantavan Helin tukea ja ymmärrystä ei mistään olisi tullut mitään. Ei mistään. Johannes ja Jalo taas ovat eläviä muistutuksia siitä, mikä on tärkeintä elämässä. Pitkän ja vaativan ulkomaanpalveluksen loppuvaiheessa he nielivät vielä senkin, että käytin suuren osan vähäisestä vapaa-ajastani tämän kirjan kirjoittamiseen. Toivottavasti he eivät pidä tekoani aivan tyhmänä, kun he aikanaan (ehkä) tämän itsekin lukevat.

Helsingissä 3.9.2024
Mikko Hautala

1

Länsikaupungista itädiplomaatiksi

Haave diplomaattuurasta alkoi itää mielessäni huhtikuussa 1986 kierrellessäni Seinäjoen kirjaston hyllyjen välissä. Peruskoulun viimeinen luokka alkaisi seuraavana vuonna, ja oli alettava miettiä omaa suuntaa. Vaistomaisesti tiesin, että menen lukioon, ja aavistin senkin, että matka jatkuisi yliopistoon. Näin oli siitä huolimatta, että silloisella Marttilan yläasteella meitä ei-akateemisten vanhempien lapsia kannustettiin melko suoraviivaisesti menemään ammattikouluun. Niin pääsisi nopeasti töihin, naimisiin ja maksamaan omakotitalovelkaa. Myöhemmin tajusin akateemisesti koulutettujen perheiden lasten saavan kotoaan aivan toisenlaista opinto-ohjausta. Muistan vieläkin ajatelleeni, että minulle ei kerrottu koulussa kaikkea eikä varsinkaan avattu akateemisen urapolun sisältöä. Siksi hain tietoa itse.

Hyllyltä käsiini tarttui Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan punakantinen opinto-opas. Selailin sitä hetkisen ja päätös oli tosiasiallisesti tehty. Valtio-opin ja poliittisen historian sisältö vaikutti niin kiinnostavalta, etten koskaan sen jälkeen vakavissani harkinnut muuta. Lisäksi mahdollisena työurana kuvattiin muun muassa ulkoasiainhallinnon tehtävät. Tämä tarttui. Diplomaattiura kuulosti kaltaiselleni taivaanrannan maalarille sopivan lennokkaalta maalilta. Suvun piirissä sellaisesta ei ollut edes kuultu. Se oli suunnilleen sama kuin olisi ilmoittanut haaveesta tulla astronautiksi.

Toinen tärkeä päätös oli ryhtyä lukemaan venäjää lukiossa. Venäjän opiskelu oli YYA-Suomen Etelä-Pohjanmaalla harvojen huvia.

Lukiomme oli maan suurimpia, mutta ryhmä saatiin vaivoin kasaan. Muut tungeksivat saksan ja ranskan opintoihin. Euroopan integraatiosta puhuttiin, ja erityisesti Saksaa arvostettiin maana jo autojenkin puolesta. Ranskassa oli taas oma vetonsa. Itse tuumiskelin venäjän kielen hyljeksinnän vain parantavan omaa markkina-arvoani.

Opettajalla oli väliä. Venäjän lehtorimme Jaana Malin-Panula vaikutti olevan eri aaltopituudella kuin maataisemmat kollegansa. Hän oli opiskellut osin Neuvostoliitossa ja käynyt maassa kymmeniä kertoja. Jaana näytti olevan sinut tuon pelottavan ja eksoottisen maan kanssa. Eikä hän tuntunut olevan vasemmistolainen, mikä itselleni oli tärkeää. Jaakkiman evakkoja oleva äidin puolen isoisäni Eero ei suvainnut lastenlapsilla edes punaisia t-paitoja. Toisen isoisän, Veikon, olin nähnyt metsätöissä kiroilevan hevostaan kommunistiksi. Sellainen painuu mieleen.

Kasvoin veteraanisukupolven tarinoiden keskellä. Varsinkin Veikko-paappa kertoi sotakokemuksistaan avoimesti. Myöhemmin huomasin, että rankempia yksityiskohtia tuli esille vasta kun itse aloin olla aikuinen. Omat täpärrät selviytymiset, Olavi-veljen kaatuminen ja viereisen poteron täysosumaan silpoutunut ystävä tulivat esiin vasta silloin. Luin paljon sotahistoriaa ja Teuvan-mummolaan mennessä Veikon divisioonan paksu historiategos oli käsissäni yleensä ensimmäisen viiden minuutin kuluessa. Kun ulkoministeriön valintatesteissä minua pyydettiin kuvaamaan talvisodan historiaa, saatoin rehellisesti varoittaa haastatteliijoita, että saatte tapahtumakuvauksen vaikka minuutin tarkkuudella.

Pääsin tutustumaan itäblokin todellisuuteen kesällä 1989, kun Seinäjoen seurakunnan nuorisoryhmä teki pitkän bussimatkan Puolan, Tšekkoslovakian ja Unkarin kautta Itävaltaan ja Saksaan. Puolassa ja Unkarissa poliittinen muutos oli jo meneillään ja Berliinin muurin murtuminen muutaman kuukauden päässä. Jostain syystä erityisesti Puola teki vaikutuksen historiallisilla kaupungeillaan. Maa oli köyhä ja elintaso silminnähden surkea, mutta ilmapiiiri vaikutti hyvin eurooppalaiselta. Kulinarismia ei itäblokkissa kylläkään harrastettu, ja

ruokin itseäni lähinnä *Pomerania*-laivalta ostetuilla vadelmaveneillä. Kirjoitin matkasta pitkäkhön jutun Seinäjoen paikallislehteen *Etelä-Pohjanmaahan*.

Itä-Euroopan vapautuminen innosti, sillä selvää oli, että muutos avaisi uudenlaisia mahdollisuuksia. Seurasin tapahtumia *Uuden Suomen* ja *The Economist* -lehden kautta, joita lukiolaisena tilasin. Suuren vaikutuksen teki Timo Vihavaisen kesällä 1991 ilmestynyt teos *Kansakunta räbhmällään*. Tuo suomettumisen historiaa käsitellyt ja ilmaa puhdistanut teos motivoi minua valtavasti. Juuri Vihavaisen kaltaista osaamista halusin tavoitella, vaikka en käsittänyt, miten sellaiselle tasolle voisi päästäkään.

Vaikka Vihavainen suhtautui suomettumiseen kriittisesti, osasi hän selittää ilmiön taustat ja eritellä sen vaiheet toisistaan. Olikin itse asiassa kahdenlaista suomettumista. Toinen oli paljolti sisäpoliittisesta kilpailusta kummunnutta Neuvostoliiton mielistelyä ja sen vaikutusvallan hyödyntämistä omassa poliittisessa pelissä. Suomettuminen oli kuitenkin myös realistista ulkopoliittista strategiaa, jossa itsenäisyyttä turvattiin supervallan kyljessä ja vähitellen lisättiin omaa liikkumavaraa. Vaikkei lopputulos oikeuta suomettumisen nöyryyttäviä ja tarpeettomia ylilyöntejä, oli se syksyn 1944 lähtötilanteeseen nähden erinomainen. Ulkopuolista apua Suomen oli turha tuolloin odottaa.

Vihavaisen kirja oli esimerkki historiallisen ajattelun voimasta. Hän ennusti teoksensa lopussa Venäjän heikkouden tilan jäävän väliaikaiseksi. Piti varautua jo siihenkin. Mutta juuri sillä hetkellä nousu näytti kaukaiselta. Venäläisnuorten toiveammatteina olivat gangsteri ja prostituoitu. Ensimmäisillä Venäjän-matkoillani 1990-luvun alussa näytti siltä, että säällisen ruuankin saaminen oli työn takana. Sain niin Viipurissa kuin Pietarissakin juosta kerjäläisiä ja taskuvarkaita karkuun. Alennustila oli syvä.

Helsingin yliopistoon mennessäni pohdin paljon diplomaa-tille optimaalisinta opintokokonaisuutta. Aluksi pääaine oli valtioppi, mutta vaihdoin jo ensimmäisen vuoden päätteeksi sen poliittiseen historiaan. Ero ei ollut suuren suuri, mutta historia veti lopulta

puoleensa vahvemmin. Eräs houkutin oli poliittisen historian opinto-ohjelmaan sisältynyt mahdollisuus erikoistua Venäjän ja Itä-Euroopan historiaan. Myös tunnetut professorit – diplomaattitustainen Jukka Nevakivi ja Venäjän historian erikoismies Osmo Jussila – painoivat vaakakupissa. Opiskelu ei tuntunut suorittamiselta, vaan suorastaan nautinnolta, koska saatoin tehdä juuri sitä, mitä halusin.

Helsingin yliopiston Renvall-instituutissa tarjolla oli lisäksi erityinen Venäjän ja Itä-Euroopan opintokokonaisuus, josta saattoi tehdä peräti aineopinnot. Ohjelma pureutui syvälle alueen maantieteen, historiaan, politiikkaan, yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Mielenkiintoista kurssitarjontaa riitti ja vain ajan riittämättömyys piinasi. Intoa lisäsivät Suomen EU-jäsenyyden myötä kasvatetut panostukset alan tutkimukseen. Oli huomattu, että Brysselissä Suomelta odotettiin itäosaamista. Opintokokonaisuuden vetäjä Timo Vihavainen kannusti omalla lakonisella tyylillään eteenpäin. Loppumerkintää hakiessani hän totesi lyhyesti: ”Onnittelut, paras kokonaissuoritus tähän mennessä.” Vaikka palaute ei sen pidempi ollut, vahvisti se uskoa omaan tekemiseen.

Vaikka diplomaatiksi päädytään useamman koulutusreitit kautta, olen vakuuttunut historiallisen koulutuksen ylivoimaisuudesta. Lähdekritiikin taidosta on suuri hyöty, mutta ennen kaikkea ulkopolitiikan hoidossa keskeistä on hahmottaa toimintaympäristön jatkuvuuden ja muutoksen välistä suhdetta. Historia antaa tähän kenties parhaimmat valmiudet. Se rokottaa kullekin ajalle tyypillisiä muotitulkintoja vastaan ja luotaa asioiden taustoja syvältä. Toisaalta historia varoittaa yllättävästäkin muutoksesta ja kansainvälisessä politiikassa aina läsnä olevasta tragedian mahdollisuudesta. Hyvä diplomaatti voi toki olla taustaltaan muukin kuin historioitsija, mutta ilman historiallista lukeneisuutta suhteellisuudentaju ja asioiden punnintakyky väistämättä kärsivät.

Ryhdyin yliopistossa opiskelemaan vakavasti myös slaavilaisia kielii. Tiesin, että diplomaatiksi haluavalta edellytetään tavanomaista laajempaa kielitaitoa. Ja olihan tavoitteenani tulla merkittäväksi Itä-

Euroopan asiantuntijaksi. Muistan kun valtiotieteellisen tiedekunnan uusien opiskelijoiden ryhmä päätti lähteä illalla oluelle. Itse kieltäydin kiireeseen vedoten, sillä en kehdannut kertoa muille aitoa syytä – puolan peruskurssi alkoi samana iltana yliopistolla. Alusta alkaen tavoitteena oli toinen maisterintutkinto, joka valmistui jo työelämässä ollessani. Slaavilaisten kielten ohjelmassa pääkieleni oli puola, joka oli länsislaavilaisista kielistä selkeästi suurin ja Suomen kannalta tärkein.

Tšekkiä luin sivuaineena. Parin vuoden jälkeen tšekinkielisen luennon kuunteleminen sujui ongelmitta ja tenttien kirjat olivat tšekinkielisiä. Venäjää taas opiskelin jatkuvasti eritasoisilla kursseilla. Itsekseni lueskelin myös slovakiaa ja ukrainaa. Osin tšekin pohjalta myös slovakinkielinen teksti alkoi avautua. Haaveilin jopa kaikkien elävien slaavikielten jonkintasoisesta hallinnasta, mutta tajusin sentään, että se olisi edellyttänyt ikuisiksi opiskelijaksi ryhtymistä. Eikä jonkin Saksan itäosassa puhutun ylä- tai alatorbin opettelu tuntunut välttämättä parhaalta aikainvestoinnilta, vaikka kiinnostavia nekin olisivat olleet.

Puolan kieliopintoihin sisältyivät myös maan historian, kulttuurin ja kirjallisuuden laajat tentit. Kävin Puolassa tiheästi ja muutamina kesinä vietin useamman viikon Slessiassa kielikursseilla. Kurskien ohjelmaan kuului aktiivinen kulttuuriohjelma. Kerran olimme kylässä scifi-kirjailija Stanislaw Lem'in luona Krakovassa. Tapaamisen pohjalta ryhdyin seuraamaan hänen kolumnejaan katolisessa *Tygodnyk Powszechny* -lehdessä, joka löytyi yliopiston kirjastosta. Lem painotti itsenäisen Ukrainan ratkaisevaa merkitystä Puolan turvallisuudelle. Edelliset Ukrainan itsenäistymisyhtymiset olivat epäonnistuneet, tämä taas ei saisi epäonnistua. Historia oli tiiviisti läsnä puolalaisissa pohdinnoissa. Venäjä palaisi uhkaavaan suurvaltarooliinsa, kunhan pääsisi takaisin jaloilleen.

Puolassa näkyi, miten maa ravisteli sosialismin rippeitä turkistaan. Nousu oli 1990-luvulla hyvässä vauhdissa ja jatkui seuraavalla vuosikymmenellä EU-tukien vauhdittamana. Neuvostoliiton vasallin roolista vapautunut Puola halusi kytkeytyä mahdollisimman tiiviisti

läntisiin rakenteisiin. Samalla puolalaiset arvostavat omaa kieltään ja kulttuuriaan vailla minkäänlaista kainostelua. He eivät halua sulautua mihinkään muuhun, koska juuri sen välttäminen on ollut Puolan modernin historian jatkuva kamppailu. Tällä hetkellä Puola alkaa olla eurooppalaisittain myös sotilaallinen suurvalta. Puolustusmenoissa se on Naton ykkösen 3,9 prosentin osuudellaan.

Puola ei kuitenkaan 1990-luvulla vienyt minua kokonaan. Sen sijaan minut vei Ukraina. Marraskuussa 1995 Hakaniemen anti-kvariaatissa käsiini sattui Matti Rossin kirja *Sarvikuonon muistiinpanoja* (1981). Siinä oli luku Suomen ja Ukrainan varhaisista diplomaattisuhteista vuosina 1917–1919, mikä vaikutti kiinnostavalta. Kirja maksoi viisi markkaa, joten ostopäätös oli helppo. Rossin tendensimäinen kirjoitus ei innostanut, mutta se johdatti paljon tärkeemmän kirjan ääreen. Tuo teos oli Herman Gummeruksen *Ukrainan murrosajoilta. Kuusi kuukautta lähetystönpäällikkönä Kieivissä* (1931). Kirja perustui Gummeruksen kokemuksiin Suomen varhaisena diplomaattiedustajana Kiovassa. Kansainvälisestäikin tunnetun antiikin-tutkijan tarkkuudella hän kuvasi Suomen ja Ukrainan varhaisuhteita sekä olosuhteita Ukrainassa. Kirja päättyi myös hämmentävän osuvaan ennustukseen siitä, että Ukraina tulisi vielä vääjäämättä itsenäistymään. Ennustus oli 60 vuotta etuajassa, mutta piti paikkansa. Siinäkin näkyi historiallisen ajattelun voima.

Ryhdyin tutkimaan Suomen ja Ukrainan varhaisia suhteita vuosina 1917–1919. Tuolloin molemmat maat onnistuivat itsenäistymään Venäjältä, joka oli lokakuun vallankumouksen myötä ajautunut sekasortoon ja sisällissotaan. Ukraina ei kuitenkaan kyennyt itsenäisyyttään säilyttämään, vaan muutaman vuoden päästä se liitettiin Neuvostoliittoon. Suomi sen sijaan selvisi ja onnistui pysymään irti Venäjältä. 1990-luvun Suomessa näitä vaiheita ei juuri tunnettu ja itsenäinen Ukraina oli maana tabula rasa. Itse vietin viikkokausia ulkoministeriön arkistossa ja kansallisarkistossa Herman Gummeruksen käsin kirjoitettuja raportteja lukemassa. Ne avasivat paitsi tapahtumia myös diplomatian arkea. Tehtävä oli kaikkea muuta kuin

paperinmakuinen. Kuvaavaa oli, että matkatessaan Kiovaan elokuussa 1918 Gummerus osti Berliinistä pistoolin ja 600 ammusta.

Lopullinen askel kohti Ukrainaa seurasi kesällä 1997, jonka työskentelin Kiovan-suurlähetystön korkeakouluharjoittelijana. Olin suunnattoman onnellinen paikan saatuani, sillä se sopi suunnitelmiini täydellisesti. Työ sinänsä ei ollut järin hohdokasta: tein viisumeita ja erilaisia rutiinitehtäviä. Mutta jostainhan oli aloitettava. Kiinnostava mahdollisuus tuli eteeni, kun Suomen ja Ukrainan kituvasta kauppavaihdosta huolissaan ollut suurlähettiläs Martti Isoaro pyysi laatimaan pienen opaskirjasen Ukrainasta kiinnostuneille suomalaisille yrityksille. Tähän hankkeeseen tartuin innolla. Iltaisin kiirehdin kotiin syömään ja nukkumaan tunniksi pariiksi. Sen jälkeen saatoin tutkia aineistoja ja kirjoittaa jopa aamukolmeen. Haastateltiin myös Ukrainassa toimivia suomalaisyritysten edustajia. He toimivat siirtymätalouden sekavissa oloissa. Näissä keskusteluissa avautui näkökulma myös Ukrainan syväongelmaan, korruptioon. Pääviestiksi jäi kuitenkin toiveikkaus ja suuret mahdollisuudet.

Tärkeä motiivi Kiovaan menolle oli haluni oppia ukrainan kieli. Suurlähetystön kontaktien kautta löysin opettajan, Kiovan yliopiston professori Neonila Zaitsenkon. Hänen asuntonsa oli pienen kävelymatkan päässä, ja kaksi iltaa viikossa kului ukrainan yksityistuntien parissa. Jouduin maksamaan tunnit itse, ja ne tekivät harjoittelijan pikkupalkkaan melkoisen loven. Nuukailu ei kuitenkaan tullut kysymykseen. Alussa apukielenämme oli venäjä, mutta varsin pian Neonila ryhtyi puhumaan minulle ainoastaan ukrainaa. Neonila oli sydämellinen opettaja, mutta hänessä oli myös neuvostotyylisiä tiukkuutta.

Kiova oli 1990-luvulla valtaosin venäjänkielinen kaupunki ja monet kummastelivat ukrainainnostustani. Miksi suotta opiskella virallista kieltä, kun venäjällä pärjäsi oikeastaan paremmin? Eräs yrittäjä, Harri Kouvonkorpi, julisti minut kuitenkin kaukonäköiseksi. Hänen mukaansa tulevaisuus veisi vääjäämättä kohti ukrainan kielen vahvistumista, kunhan maa pääsi kehityksessä vauhtiin. Silti katutodellisuus hämmensi minuakin. Kaikki virallinen oli ukrainaksi,

kaduilla sitä taas ei juuri kuullut. Kerran hämmennyin täysin, kun nuori nainen kysyi minulta kadulla kelloa ukrainaksi ”*kotra hodina?*” eikä venäjäksi ”*kotoryi čas?*”. Hämmennys oli puhtaasti lingvististä laatua.

Tein kesän 1997 Kiovassa töitä kuin vähäjätkäinen. Olin innostunut, mutta mielen pohjalla vaikutti myös 1990-luvun lama. Se oli synnyttänyt pelon, löydätkö koskaan itseäni innostavia ja kehitysmahdollisuuksia tarjoavia töitä. Entä jos edessä olisi loputon työttömyyden ja pätkätöiden kuolemanspiraali, joka lopulta vesittäisi tutkintoni ja yleisemmänkin kelpoisuuteni? Ympärillä paistoi kaunis kesä houkutuksineen, mutta urahaaveiden viikatemieskin teroitti parhailaan asettaan ja saattoi katsella juuri minua. Sitä ei passannut unohtaa.

Ponnistelu sentään palkittiin. Kesän päätteeksi suoritin Kiovan yliopistossa virallisen kielitestin ja sain ensimmäisen todistukseni ukrainan kielen kohtuullisesta hallinnasta. *Suomalaisyrittäjän Ukraina* -raportti valmistui sekin viimeisenä päivänä, ja luovutin sen suurlähettiläs Isoarolle. Mikä tärkeintä, Isoaro kysyi lähtökeskustelussa, voisinko tulla takaisin pidemmäksi aikaa, jos suurlähetystön budjetti seuraavana vuonna sen mahdollistaisi. Vastasin tietenkin myöntävästi.

Yllätyksekseni tekeleeni myös julkaistiin. Kansainvälisen kaupan koulutussäätiö Fintra otti sen bisnesoppaidensa julkaisuohjelmaan, ja helmikuussa 1998 seisoin lavalla uunituoretta kirjasta esittelemässä. *Kauppalehden* Kustaa Hulkko teki *Suomalaisyrittäjän Ukrainasta* jutunkin, kenties siksi, että tajusin siteerata hänelle Eino Leinon ”Terve Ukraina” -runoa. Akateemisessa kirjakaupassa työn myyntihinta oli 150 markkaa, mitä suorastaan ihmettelin.

Raportti loi myönteistä kierrettä. Sen avulla löysin seuraavan työtehtäväni kesäksi 1998. Nyt vuorossa oli panimojätti Sinebrychoff, joka tähyisi Pietarista ostamansa Vena-panimon kautta Keski-Aasiaan saakka. Sain silloisesta Helsingin kauppakorkeakoulusta mukaan hankkeeseen tulleen Eija Weckin kanssa tehtäväksi selvittää Kazakstanin olutmarkkinan tilanne. Kun uskottavuuttamme tehtävään taideittiin hieman epäillä, auttoi julkaistu *Suomalaisyrittäjän Ukraina*

vakuuttamaan yrityksen johdon siitä, että pari keskenkasvuista opiskelijaa saattoi tehtävästä selvitä. Ahmin samalla kovaa vauhtia kansainvälisen liiketoiminnan kirjallisuutta, jotta suunnilleen ymmärsin, mitä meidän oikeastaan pitäisi tehdä. Varsinaiset opiskelut olivat pitkälti telakalla.

Markkinatutkimuksen kenttävaihe kesti kesäkuusta aina elokuun alkupuolelle. Sen aikana kiersimme Eijan kanssa käytännössä koko Kazakstanin junalla ja autolla. Kiersimme kaikki löytämämme panimot ja tutkimme hinnat eri jakelukanavissa. Pisin taksimatka Kökšetausta Kostanayhin oli 500 kilometriä. Etsimme sopivaa taksia rautatieasemalta, ja olin varautunut maksamaan jopa 20 000 tengeä. Reissu irtosi kuitenkin kymppitonilla, ja Ladan kyyti houkutteli enemmän kuin sisämaanlentojen Antonov-koneet.

Markkinatiedustelussa oli turvaututtava välillä oveluuteen. Karagandassa paikallinen panimo ei millään suostunut tapaamiseen. Ihmettelimme tätä, sillä yleensä surkeassa taloustilanteessa olevat yritykset ainakin halusivat puhua ulkomaalaisten yritysedustajien kanssa. Monesti järjestyi suorastaan punaisen maton kohtelu runsaine syöminkeineen, vaikka saatoimme ilmaantua tehtaan portille jopa ilman ennakkovaroitusta. Mutta Karagandassa lyötiin luuri korvaan. Mikä avuksi?

Keksin mennä paikalliseen kirjastoon ja pyytää luettavaksi alueen tärkeimmän talouslehden *Industrialnaja Karagandan* vuosikerran. Etsivätyö tuotti tulosta, sillä lehtijutuista selvisi, että turkkilainen panimojätti Efes oli joitain kuukausia aiemmin ostanut paikallisen panimon. Suomalaisia kilpailijoita ei siten Karagandassa kaivattu. Lehtijutuista löytyivät kuitenkin tehtaan tuotanto- ja markkinatiedot tarkkoina lukuina. Kävimme tietysti myös paikan päällä. Eija kevyempänä kiipesi jopa puuhun kuvaamaan aidatun tehdasalueen. Illalla koemaistimme tehtaan kaikkia tuotteita. Tylsempiäkin kesätoita olin joskus tehnyt.

Markkinatutkimuksemme johtopäätös oli selkeä: Koska Kazakstanin panimot tuottivat pastöroimatonta olutta, niiden säilyvyys oli vain reilun viikon mittainen. Valtavan kokoisessa maassa ei siksi ollut

yhtään kansallista olutbrändiä, sillä kuljetukset olisivat vieneet liikaa aikaa ja oluet hapantuneet hyllyyn. Kaikki oluet olivatkin paikallisia tai korkeintaan alueellisia. Tuontiolut oli puolestaan hyvin kallista, vaikka valikoima oli hyvä. Oluthan on lähinnä vettä. Yksittäisessä kioskissa saattoi olla peräti 90 eri ulkomaista olutta myynnissä. Kazakstanista piti siis ostaa panimo ja investoida pastörointiin. Näin voisi luoda kansallisen olutmerkin, joka syrjäyttäisi hinnallaan tuontioluet ja voittaisi paikalliset pikkupanimot.

Kazakstan avasi näköalaa entisen Neuvostoliiton takapihan elämänmenoon. Maa oli köyhä ja vasta hiljalleen toipumassa kohti kasvua. Presidentti Nursultan Nazarbajev oli vastikään yllätysoperaatioissa vaihtanut valuutan ruplasta omaan tengeen. Venäjän ruplan kautta käyttämää vaikutusvaltaa ei lopulta siedetty. Oman valuutan luominen oli ollut salainen projekti, jossa kumppanina oli brittiläinen yritys. Valuutta vaihdettiin käytännössä yhdessä yössä. Kesällä 1998 monissa syrjäkylissä omaa valuuttaa ei vielä ollut edes nähty. Ei ollut mitään valuuttaa.

Köyhyys synnytti katkeruutta. Pari yötä vietin samassa junanhytissä kazakstaninsaksalaisen miehen kanssa, joka pänttäsi saksaa yöt ja päivät voidakseen muuttaa esi-isiensä kotimaahan Saksaan. Hän oli palvellut puna-armeijan huoltojoukoissa ja kirosi hartaasti kaikki johtajat, jotka olivat vastuussa Neuvostoliiton hajoamisesta. Heidät piti tuomita ”korkeimpaan toimenpiteeseen” (*k vyšei mere*) eli teloitettava. Kazakstania hyttikaveri piti keinotekoisena ja todennäköisesti väliaikaisena valtiona. Hiukan epäuskoista henkeä oli muualakin. Kazakstan joutui aloittamaan itsenäisen vaelluksensa pohjakkosketuksesta.

Tutkimusraporttimme ”Beer Market in Kazakhstan” valmistui syyskuun alussa. Tuossa vaiheessa elokuun ruplakriisi oli kuitenkin jo iskenyt investointisuunnitelmiin. Saatoin kuitenkin todentaa raporttimme johtopäätöksen oikeaksi muutamaa vuotta myöhemmin, silloin jo ulkoministeriön virkamiehenä. Almatyyn tultuani kiiruhdin välittömästi kauppojen oluthyllyjä tarkastamaan. Oli käynyt juuri

niin kuin arvelimme: hyllyt notkuivat kotimaisia pastöroituja oluita eikä tuontiolutta näkynyt missään. Pienen tuuletuksen paikka.

Sinebrychoff kysyi jatkohalukkuutta uuteen projektiin Valko-Venäjällä, mutta siihen en enää lähtenyt. Kazakstanista palattuani minua oli näet odottanut yhteydenottopyyntö Kiovan-suurlähettiläs Isoarolta. Puhelimessa hän kertoi, että suurlähetystöön viisumivirkailijaksi tullut Jussi Halla-aho oli lähdössä takaisin Suomeen. Vaikka tehtävä ei ollut sitä, mitä alun perin kaavailtiin, tarjosi se kuitenkin mahdollisuuden palata Kiovaan ja suurlähetystön töihin. Päätin siltä istumalta lähteä, ja aloituspäiväksi sovittiin 1.10.1998.

Lähdin matkaan, vaikka yliopiston pro gradu -työni oli vielä pahasti kesken. Laskin, että on tärkeämpää päästä työelämään sisään. Lopputyön kirjoittaisin vaikka öisin työn ohella, siitähän oli kokemusta. Vanhemmat kauhistelivat päätöstäni ja näkivät siinä riskin opintojen kesken jäämisestä. Koetin rauhoitella heitä parhaani mukaan.

Kiovassa tein viisumeita lopulta vain reilut kolme kuukautta. Pääsin kuitenkin heti kirjoittamaan myös poliittisia raportteja, joihin kielitaitoni antoi hyvät edellytykset. Yllättäen joulukuussa 1998 suurlähettiläs Isoaro kertoi suurlähetystön talousvastaavan tehtävän vapautuvan jo vuodenvaihteessa. Tehtävä oli niin sanottu lähetetyn virkamiehen tehtävä, mutta ulkoministeriön hallintouralla olevista virkamiehistä kukaan ei halunnut Kiovaan. Hakijoita oli pyöreätä nolla. Tällöin Isoaro oli saanut päähänsä suunnitelman, jossa minut nimitettäisiin tehtävään määräaikaisena poikkeustapauksena. Suosutin ilomielin, vaikka en tiennyt taloushallinnosta mitään.

Pakkoraossa ollut ulkoministeriö taipui Isoaron suunnitelmaan ja nimitykseni tuli vuodenvaihteessa. Ensimmäinen etappi oli kuitenkin kolmen viikon taloushallinnon koulutus Helsingissä. Pikakurssilla minusta leivottiin suurlähetystön talousvastaava. Urahyppy merkitsi paljon myös taloudellisesti: pakettiin kuului Kiovasta vuokrattu asunto ja palkkakin nousi selvästi. Vaikka kyse oli vain kahden vuoden määräaikaisesta nimityksestä, oli tehtävä erinomainen lähtöalusta jatkolle. Mitään riemujuhlaa ei alku kuitenkaan ollut. Koulutuksesta palattuani

jouduin odottamaan muutamia päiviä vuokra-asunnon vapautumista. En kehdannut ruveta hotellia, joten nukuin aluksi suurlähetystön keittiön lattialla kahden pyyhkeen päällä. Kenellekään siitä kertomatta.

Vietin Ukrainassa kaikkiaan kaksi ja puoli vuotta. Leipätyö alkoi sujua ja sain hyvää palautetta. Pitkään jatkuneet taloushallinnon sotkut saatiin hallintaan. Koetin myös kehittää prosesseja. Kun ennen palkanmaksuun oli kulunut käteistaloudessa koko päivä, pääsin Excel-ohjelmoinnilla pian noin tunnin kokonaisuikaan. Suurlähetystön henkilöstö oli pääosin hyvin nuorta porukkaa, joten kokemattomuuteni ei pistänyt silmään. Suomen ensimmäisen EU-puheenjohtajuuden aikana syksyllä 1999 vedin EU-maiden edustustojen yhteiset konsulikokoukset. Iltaisin opiskelin ukrainaa ja kirjoitin lopputyötäni. Tuntui, että olen matkalla haluamaani suuntaan.

Noina vuosina Ukraina alkoi kasvaa ulos jälkineuvostoliittolaisesta raamasta. Vaikka maa oli läpeensä korruptoitunut oligarkkitalous, oli kansalaisyhteiskunta virkistymässä eikä media ollut yksin hallinnon hyppysissä. Presidentti Leonid Kutšma saavutti vuoden 1999 vaaleissa jatkokauden, mutta laajaa vaalivilppiä ei enää mukisematta nieltä. Presidentin asema koki lisää kolhuja niin sanotun kasettiskandaalin myötä. Presidentin henkivartijana työskennellyt Ukrainan turvallisuuspoliisin työntekijä oli nauhoittanut salaa presidentin keskusteluja, jotka viittasivat Kutšman rooliin syyskuussa 2000 tapahtuneessa toimittaja Heorhi Gongadzen murhassa. Kun nauhoitus vuodettiin julkisuuteen, oli soppa valmis.

Skandaali synnytti joulukuussa 2000 ”Ukraina ilman Kutšmaa”-protestiliikkeen, joka perusti telttakylän Kiovan Itsenäisyysaukiolle (Maidan Nezaležnosti), jota voi verrata Helsingin Senaatintoriin. Asuin aivan Maidanin lähellä, osoitteessa vulitsa Volodymyrskja 19A. Niinpä kävin usein katsomassa protestia ja aistimassa tunnelmia. Presidentin keskustelunauhoitusten tekstejä oli purettu auki paperille ja näitä lappusia oli liimattu eri puolille. Ne kertoivat karua kieltä poliittisen järjestelmän luonteesta. Ukrainalaisten yhteisöllisyys ja itseorganisointi kiinnittivät huomiota.

Protestiliike tukahdutettiin maaliskuussa 2001, mutta siemen oli kylvetty. Kerran mobilisoitunut yhteiskunta ei enää suostunut aikaisempaan rooliinsa. Toimintatapana Maidanin valtaus osoittautui lupaavaksi tavaksi tuoda protesti kansakunnan näköalapaikalle. Elokuussa 2000 tehtävässään aloittanut uusi suurlähettiläs Timo Repo osasikin arvioida, ettei yhteiskunnan liikehdintä pysähtyisi tähän. Seuraavan kerran vastaava ilmiö nähtiinkin kolme vuotta myöhemmin oranssissa vallankumouksessa.

Suhtautuminen Venäjään vaihteli alueittain. Länsi-Ukraina oli ukrainalaisen nationalismin ja kielen vahvinta tukialuetta. Maan itäosissa ja varsinkin Krimillä tunnelma oli toinen. Lvivissä vieraillessani ukrainan kielen osaaminen avasi kaikki ovet ja isännät saattoivat laittaa konjakkipullon pöytään saman tien. Krimillä taas alkujaan ukrainankielinen hotellin tarjoilija saattoi tulla liikuttuneena sanomaan, ettei ollut kuullut ukrainaa puhuttavan herran aikoihin. Neuvostoliiton varjo tuntui kaikkialla ja henkinen ilmapiiri muistutti provinssia, ei itsestään tietoista maata tai kansakuntaa. Ukraina oli itsenäinen, mutta monet eivät kunnolla hahmottaneet, mitä itsenäisyydeltä tahdottiin. Talouden jatkuva kurjistuminen teki monista vihaisia ja neuvostonostalgisia.

Eräs hiljainen signaali jäi mieleeni pysyvästi. Eräänä perjantai-iltana olin tulossa kaupungilta kotiin ja päätin pysähtyä syömään Kiovan pääkadun Hreštšatykin metroasemalla sijainneessa McDonald'sissa. Täpötäyteen ravintolaan asteli yhtäkkiä suurikokoinen mies siniharmaassa maastopuvussa. Univormun hihamerkki ei jättänyt epäilyksiä: Venäjän sisäministeriö. Mies saattoi olla Venäjän suurlähetystön palveluksessa tai sitten komennusmatkalainen. Joka tapauksessa meteli ravintolassa hiljeni ja väki jäi tuijottamaan miestä, joka hie-man epämurkavan oloisesti käveli hitaasti kohti kassaa. Ukrainalaisten suhtautuminen vieraaseen ei ollut vihamielinen, mutta jotenkin epämurkava. Jotain tässä nyt tapahtui, muistan ajatelleeni.

Olin saanut yliopiston päätöstutkielmani tehtyä iltahommina ja valmistuin valtiotieteiden maisteriksi helmikuussa 2000. Professori

Seppo Hentilän mukaan lopputyö olisi sellaisenaan riittänyt jopa liseniaattityöksi. Olin suvun ensimmäinen akateeminen. Tosin Helsingissä eläinlääkäriksi opiskellut pikkusiskoni Maria tuli tässä vaiheessa jo lujaa vauhtia perässä.

Mitään luokkaretkiangstia en tainnut osata kokea. Minua oli kotoa kannustettu opiskelemaan niin pitkälle kuin vain halusin. Koulutuksen arvo oli tehty hyvin selväksi, sillä se antoi vaihtoehtoja. En käsittänyt koulutusta vain ammatillisen osaamisen pohjana. Se antoi muitakin eväitä. Korkeakulttuurin maailmaan menin itse, omasta tahdostani. Kävin taidenäyttelyissä, konserteissa ja museoissa aina kun siihen oli mahdollisuus. Koetin lukea klassikkoja. Joskus maalaisin akvarelleja, myöhemmin ikoneja. Etenin sokkona, käsikopelolla, mutta kuitenkin menin eteenpäin.

Nuoruuden diplomaattihaaveen toteutuminen edellytti kuitenkin vielä yhtä isoa harppausta. Minun oli päästävä ulkoministeriön kansainvälisten asiain kurssille, jonka myötä ovet diplomaattikarriääriin aukenisivat. Kurssille pääsyä edelsi monivaiheinen karsinta. Ensin karsittiin suurin osa hakijoista papereiden perusteella. Vain murto-osa valittiin toiseen vaiheeseen, työterveyslaitoksen soveltuvuuskokeeseen. Tästä mankelista selvinneistä pudotettiin vielä puolet ministeriön valinta- ja koulutuslautakunnan haastattelussa. Jäljelle jääneelle joukolle tarjottiin paikkaa Kavakulla, kuten kurssin lyhenne kuului. Kavaku taas kestäisi harjoittelujaksoineen kaksi vuotta, jonka hyväksytysti läpäistyään nuori diplomaatinalku nimitettiin pysyvään virkaan ulkoasiainsihteeriksi. Vasta sitten olisin maalissa.

Kesällä 2000 sain tietää, että Kavaku-haku avattaisiin alkavana syksynä. Jouduin käymään Helsingissä hankkimassa tarvittavat kielitodistukset, joita kertyikin hyvänlainen pino. Pääsin todistuskarsinnasta läpi, mikä asetti paineita työterveyslaitoksella koko päivän kestäneisiin soveltuvuuskokeisiin. Testeissä koetin olla aktiivinen, mutta en yliaktiivinen. Joulukuussa jännitin, selvisinkö jatkuon. Tiesin, että kutsu valintalautakunnan haastatteluun tulisi – jos tulisi – kuriiripostissa Kiovaan. Ja oli vain yksi lähetys, jossa sen piti olla. Hain posti-

säkin Boryspilin lentokentältä, ja lähetystä kohti ajettaessa katselin hermostuneena sinistä kuriiripussia. Sen sisältö kertoisi, oliko minulla mahdollisuus. Toimistolla pihistelin kirjekuoripinoa vielä kuin korttimies ringissä korttejaan. Joukosta löytyi onneksi se yksi oikea.

Koulutus- ja valintakoelautakunnan haastattelu pidettiin tammi-kuussa 2001 ulkoministeriön Paasikivi-salissa. Puhetta johti hallinnollinen alivaltiosihteeri Pertti Torstila. Hankalin kysymys taisi koskea näkemystäni Turkin EU-jäsenyydestä. En halunnut sanoa siihen tiukkaa kantaa, vaikka sitä tunnuttiin hieman minulta haettavan. ”*Eli wait and see?*” heitti Torstila loppuun ja sain kakisteltua myöntävän vastauksen. Se taisi olla oikea. Diplomaatin oli osattava tarvittaessa pyöritellä asioita.

Päätös hyväksymisestäni Kavaku-kurssille tuli tammikuun puolivälissä. Kurssi alkoi maaliskuun alussa. Edessä oli Kiovan leirin purkaminen ja muuttovalmistelut. Kirjoitin lähimmille työtovereilleni kirjeet, sillä heidän jättämisensä tuntui raskaimmalta. Suurlähettiläs Repo käski viedä minut lentokentälle virka-autollaan komeasti Suomen pienoislippu liehuen. Sääntöjen mukaan lippua sai käyttää vain suurlähettiläs, mutta kukapa asian perään tulisi kyselemään. Helsingissä ajoin pikkusiskoni opiskelija-asunnolle, josta valtasin nukkumapaikakseni sohvan.

Kavakulla olin 28-vuotiaana kurssilaisten nuoremmasta päästä. Oli luksusta istua palkkaa nauttien koulunpenkillä. Vaikka motivaatiota minulta ei puuttunut, kurssin anti sinänsä oli vaihteleva. Paljon aikaa käytettiin talon osastojen ja yksiköiden esittelyyn. Myönteistä olivat tiheät vierailut muualle valtionhallintoon ja muihin organisaatioihin. Olin tarkkaileva ja hiljainen kurssilainen, sillä muut vaikuttivat ylivoimaisen päteviltä ja kypsiltä. Pohdiskelin, mihin ihmeeseen olin ennen aikani tuhlannut. Kävi myös ilmi, että minulla oli kieliongelma. Osasin kyllä useita itäkieliä, mutta en ranskaa. Muutkin kurssimme ranskainvalidit laitettiin erityisopetukseen.

Kavakun perusidea oli kopioitu 1970-luvulla sotakorkeakoulusta, jossa kurssilaiset laitettiin keskinäiseen paremmuusjärjestykseen. Ulkoministeriössä järjestys määritettiin tasasuhteessa opintomenestyksen

ja virkaiän mukaan. Kurssilaiset lisättiin paremmuusjärjestyksessä virkaluetteloon, ja sitä mukaa kuin korkeampia tehtäviä vapautui, nuoremmat siirtyivät eteenpäin. Järjestelmä toimi kuten ravintolan jono. Kärkeen pääsemisestä oli konkreettista etua. Opintomenestyksen määrittämiseksi järjestettiin kummankin kurssijakson päätteeksi loppotentti. Koetin pöntätä kokeisiin parhaani mukaan tavoitteena keskiviivan parempi puoli. Täydelliseksi yllätyksekseni olin ensimmäisessä kokeessa jaetulla ykkössijalla ja toisessa ykkönen. Kova työ palkittiin. Ulkoasiainsihteeriksi minut nimitettiin 1.3.2003. Silloin palvelin jo Brysselissä Suomen EU-edustustossa.

En ole kuvannut nuoruuteni savotoita siksi, että kuvittelisin henkilöhistoriallani olevan sen kummempaa yleistä merkitystä. Tarina pohjustaa kuitenkin jatkoa kuvaamalla, millaisista lähtökohdista käsin maailmanmenoa seuraavilla sivuilla arvioin.

Pitkään esimiestehtävissä toimiessani vastaan on tullut suuri-lukuinen joukko nuoria ihmisiä, harjoittelijoita ja diplomaatinkuja. Kaikki he ovat kaivanneet neuvoja, ohjausta ja tukea omien valintojensa tueksi. Rohkenen toivoa, että joillekin näistä alkuvaiheideni kuvauksista saattaa olla hyötyä. Ei esikuvana, mutta vertailukohteena ja ehkä uskon vahvistajanakin.

Tiedostan juureni. Mikään taustassani ei viitannut diplomaatin uraan, saati jonkinlaiseen menestykseen sillä. Olin tavallinen tallaja, pikkukaupungin kebabravintolan vakioasiakas (ja vieläkin olen). Ensimmäisen ulkomaanmatkani tein 14-vuotiaana Ruotsin-laivalla. Kykenin valuutanvaihtotiskillä kiittämään ruotsiksi. Helsinkiin muuttaessani pääkaupunkiseudun verkostot rajoittuivat tapauksesani äidin pikkuserkkueen. Vaikka en asiaa silloin hahmottanut, lähdin provinsiaalina selvästi takamatkalta.

Silti lähtökohtani olivat kadehdittavat. Kotoa sain täyden tuen ja Suomi oli mahdollisuuksien maa. Yliopistossa opintie oli avoinna. Omasta tahdosta ja ponnistelusta riippui suurin osa. Elitistisessä ulko-ministeriössäkin katsottiin ennen muuta työssä pärjäämistä, ei sukunimeä. Sellaista Suomea haluan jatkossakin vaalia.

VENÄJÄ

Kropotkininkujan mittausaseman hoitaja

Moskovan-suurlähettilään tehtävällä on Suomen poliittisessa historiassa arvostettu, mutta kolkon tummasointinen kaiku. Ajatus elämästä Kropotkininkujalla, Kremlin lähituntumassa, on koettu kiinnostavana, mutta myös kauhistuttavana. Juuri sellainen nimittäin oli Paasikiven lyhyt lähettiläskausi talvisodan päättymisestä miltei jatkosodan alkuun. Hänen muistelmakirjansa *Toimintani Moskovassa ja Suomessa 1939–1941* (1958) kuvaa peittelemättömästi, millaista oli hävityn sodan jälkeen toimia epäluuloisen, häikäilemättömän ja ylimielisen suurvallan puristuksessa. Paasikiven syvä huoli ja stressi huokuvat tekstistä, vaikka hän ei emootioitaan liiaksi hehkuttele.

Itselleni Paasikiven muistelmat olivat muistutus siitä, mitä tehtävä oli pahimmillaan ollut. Joskus hankalina hetkinä ne lohduttivat, miten paljon vaikeampaa kaikki voisi olla.

Aloitin Moskovan-suurlähettiläänä syyskuun alussa 2016. Tehtävä ei hirvittänyt eikä suuremmin jännittänytkään. Koin olevani niin valmis kuin saattoi kohtuudella odottaa. Kokemus kakkosvirkamiehen roolista vuosina 2011–2012 Moskovassa oli kullanarvoinen, vaikka kauteni olikin jäänytkin lyhyeksi. Minulla oli tuntuma talon toimintaan ja sen kehittämisestä myös oma näkemykseni. Uutena kakkosvirkamiehenä aloitti samaan aikaan Antti Helanterä, hyvä ystäväni ja arvostamani Venäjä-osaaja. Ajattelumme kulki samaan suuntaan ensi hetkestä alkaen.

Hyödyllistä oli myös kokemus presidentin neuvonantajan roolissa. Venäjän arvojärjestelmässä presidentin ulkopoliittinen neuvonantaja